

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

KONSERWACJA POSADZKI W KAPLICACH BOCZNYCH W KOŚCIELE P.W ŚW. WAWRZYŃCA W RYMANOWIE

Katarzyna Kasperkowicz

OPRACOWANIE: mgr KATARZYNA KASPERKOWICZ

nr. dyplomu 7188

KROSNO, GRUDZIEŃ 2024

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
z/s w Przemyśle - DELEGATURA w Krośnie
załącznik do pisma - postanowienia - decyzji
znak: K-IRN.5144.1.2025.mh
data: 13.01.2025r. podpis: [podpis]

I. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I
DOKUMENTACJI KONSERWATORSKIEJ

Tytuł obiektu :	Ceramiczna posadzka w kaplicach bocznych
Adres :	Parafia rzymsko-katolicka p.w. św. Wawrzyńca ul. Wola 5, 38-480 Rymanów
Autor, szkoła:	warsztat, nieznany
Czas powstania:	XIX w
Material i technika:	Ceramiczna posadzka szkliwiona, ułożona we wzór dywanowy. Płytki ceramiczne wyprodukowane z suchego granulatu gliniek, następnie wypalone w piecu. Ułożone na zaprawie cementowej.
Właściciel:	Parafia rzymsko-katolicka p.w. św. Wawrzyńca ul. Wola 5, 38-480 Rymanów
Opracowanie:	mgr Katarzyna Kasperkowicz

II. DANE HISTORYCZNE

Pierwszy, drewniany kościół w Rymanowie został wybudowany w 1412 r. dzięki staraniom Stanisława Sienieńskiego z Oleśnicy, kasztelana halickiego. W 1565 r. kościół znalazł się w rękach protestantów, został odzyskany przez katolików w 1587r. W 1619 r z fundacji Marcina Stadnickiego, kasztelana sanockiego w Rymanowie wybudowano kościół murowany.

Obecny kościół zbudowano w latach 1779-81 dzięki fundacji Józefa Ossolińskiego - wojewody wołyńskiego. Budowniczym kościoła był Antoni Stroiński. Konsekracja kościoła odbyła się w 1789 r. W 1839 kościół uległ zniszczeniu na skutek pożaru. Odbudowy dokonano w roku 1841. W czasie działań wojennych w 1944 r świątynia ponownie płonęła. Spłonął dach, wieża a sklepienie w znacznej części zawaliło się.

Kościół zbudowany z kamienia, tynkowany. Budowla jest jednonawowa z dwuprzęsłowym prezbiterium skierowanym na południe. Prezbiterium zamknięte jest trójdzielnie, od strony wschodniej przylega do niego zakrystia ze skarbczykiem od zachodniej druga zakrystia z przedsionkiem. Nawa kościoła jest trójpřęsłowa z dwoma kaplicami po bokach. Prezbiterium oraz nawa nakryte zostały sklepieniem kolebkowym. Podziały na ścianach utworzone zostały przez pary pilastrów o złotych kapitelach. Podtrzymują one belkowanie z bogato profilowanym gzymsem, który obiega całe wnętrze. W nawie, pomiędzy pilastrami znajdują się arkadowe wnęki, w których umieszczono ołtarze. Kaplice boczne nakryte są spłaszczonymi eliptycznymi kopułami.

Wyposażenie kościoła stanowią ołtarze oraz ambona pochodzące z XVIII oraz XIX w. Ołtarz główny został wykonany przez Józefa Aszkalra z Lubatowej pod koniec XIX w. W polu centralnym znajduje się XVI wieczny obraz z przedstawieniem Piety malowany na desce. W 2018 r. zakończono prace konserwatorskie przy ołtarzu. W nawie, przy ścianie tęczowej ustawione są dwa bliźnicze ołtarze w stylu rokokowym pochodzące z końca XVIII w. W dalszej części nawy w arkadowych wnękach ustawione są kolejne ołtarze z czego prawy jest przedmiotem niniejszego opracowania. Pomiędzy pierwszym a drugim przęsłem nawy po lewej stronie znajduje się barokowa ambona z końca XVIII w z rzeźbami ewangelistów na korpusie, nakryta zwieńczeniem, które zdobi lambrekin. Rzeźbiarsko opracowana kotara stanowi część

III. OPIS INWENTARYZACYJNY

Posadzki w kaplicach bocznych są bliźniacze, wykonane są ze szklwionych ceramicznych płytek ułożonych we wzór dywanowy. Ornamentalny kobierzec utrzymany jest w tonacji brązów, beżów, szarości oraz bieli. Ujęty jest ornamentalną bordiurą. Wokół ułożone są beżowe płytki z brązowymi kwadracikami. Posadzka ułożona jest na zaprawie cementowej.

IV. STAN ZACHOWANIA

Ceramiczne, szklwione posadzki w kaplicach bocznych kościoła w Rymanowie zachowane są w stanie dostatecznym. Nieznaczne przetarcia widoczne są w ciągach komunikacyjnych, mocno eksploatowanych. Ponadto widoczne są zabrudzenia skonsolidowane z powierzchnią ceramiczną. Zniszczone powierzchnie płytek można zaobserwować w miejscach, gdzie odbywa się duży ruch pieszy. Przy ścianach kaplic, gdzie powierzchnia nie jest mocno eksploatowana, szkliwo zachowane jest w dużo lepszym stanie. W wielu miejscach zaobserwowano popękane płytki oraz drobne ubytki. Pęknięcia sięgają całej struktury materiału. W kaplicy wschodniej w sąsiedztwie ambony widoczne jest uzupełnienie płytkami o innym wymiarze oraz odmiennym sposobie zdobienia.

---

¹ Katalog zabytków sztuki w Polsce, Krosno, Dukla i okolice / oprac. aut. Ewa Śnieżyńska-Stolotowa i Franciszek Stolot ; Warszawa : Polska Akademia Nauk. Instytut Sztuki, 1977 s. 140-141

V. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Głównym założeniem prac konserwatorskich przy posadzkach w kaplicach bocznych w kościele w Rymanowie jest odnowienie, uzupełnienie ubytków, oczyszczenie i zabezpieczenie substancji zabytkowej. Zakłada się odtworzenie posadzki w miejscach wtórnych, odmiennych od oryginalnych uzupełnień. Planowane prace konserwatorskie powinny maksymalnie zachować oraz odtworzyć ich historyczny charakter. Efekt planowanych prac remontowo-konserwatorskich musi gwarantować zahamowanie procesów destrukcyjnych, przywrócenie pełnych walorów technologicznych z jednoczesnym odtworzeniem historycznego wyrazu.

Wszystkie prace remontowo-konserwatorskie należy prowadzić z poszanowaniem substancji oryginalnej, która powinna być skutecznie utrwalona i stanowić bazę do rekonstrukcji brakujących fragmentów. Ewentualna wymiana uszkodzonych oryginalnych fragmentów na nowe może być dopuszczona tylko w przypadku, gdy ich skuteczna naprawa i konserwacja nie będą technicznie możliwe. Rekonstrukcja elementów brakujących powinna być przeprowadzona przy użyciu materiałów i technik zgodnych z oryginałem.

VI. PROGRAM

Nazwy własne przytoczone w niniejszym programie nie mają na celu naruszenia artykułu 29 ustawy z dnia 27 stycznia 2004 r. prawo zamówień publicznych, a służą jedynie sprecyzowaniu oczekiwań jakościowych i technologicznych zamawiającego. W każdym przypadku wykonawca może zastosować materiały, bądź rozwiązania równoważne.

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE.

Należy zdemontować fragment ośmiobocznych płytek znajdujących się w wschodniej kaplicy przy schodach do ambony, będących wtórnym uzupełnieniem. Miejsce to należy uzupełnić z użyciem płytek, takich samych jak oryginalne.

Zaleca się delikatne odkucie popękanych płytek, które można skleić, jeżeli po złożeniu „na sucho”, na przełomach nie powstały duże spoiny. Płytki proponuje się kleić przy pomocy klejów epoksydowych, dających sztywną spoinę z dodatkiem mączki ceramicznej. W razie potrzeby należy wykonać zbrojenia metalowe z materiałów niekorodujących. Miejsca po zdemontowanych płytkach należy oczyścić, a następnie zaimpregnować preparatami o właściwościach hydrofilnych.

Płytki należy wklejać na zaprawie mineralnej, proponuje się zastosowanie gotowych zapraw na bazie trasu. Płytki należy wmontować w posadzkę w tych samych miejscach, z których zostały pobrane. Ewentualne ubytki w płytkach należy uzupełnić masą na spoiwie z żywic epoksydowych i wypełniacza z mączki ceramicznej. Uzupełnienia należy wykonywać w przypadku ubytków powyżej 5 % powierzchni płytki. Mniejszych ubytków nie należy uzupełniać. Po ustabilizowaniu i uzupełnieniu ubytków powierzchni posadzki, należy usunąć luźne fugi. Z uwagi na bardzo wąskie szczeliny spoin należy dbać, aby nie uszkodzić krawędzi płytek. Uzupełnienia fug należy wykonać z użyciem zapraw mineralnych na bazie trasu o barwie oraz uziarnieniu wypełniacza zbliżonym do oryginału

Opracowanie ubytków lica należy wykonać przy pomocy farb retuszerskich do ceramiki.

1. Powierzchnie ceramiczne odkurzyć z luźnego brudu i kurzu, a następnie oczyścić parą wodną pod ciśnieniem (wytwornica pary firmy KÄRCHER), wspomagając się szczotkami nylonowymi;

2. Usunąć należy fragment płytek ośmiobocznych, osadzonych wtórnie w późniejszym okresie bez kontynuacji wzoru.
3. Przy pomocy dłutek, noży i skrobaków należy usunąć wadliwe oraz ruchome spoiny, stare cementowe uzupełnienia oraz zabrudzenia. Zabieg należy wykonywać z ostrożnością, aby nie naruszyć materiału ceramicznego.
4. Usunięcie pojedynczych, najbardziej zdeintegrowanych i popękanych płytek, Miejsca te uzupełnić starymi płytkami o tym samym wzorze. W przypadku braku starych płytek brakujące fragmenty posadzek uzupełnić płytkami z oferty firmy manufakturowej specjalizującej się w płytkach ceramicznych do pomieszczeń historycznych ZAHNA FLIESEN (Historic Alt Zahna – Manufakturfliesen),
5. Uzupełnienie drobnych ubytków w płytkach kitami na spoiwie z żywicy epoksydowych i wypełniacza z mączki ceramicznej. Uzupełnienia należy wykonywać w przypadku ubytków powyżej 5 % powierzchni płytki.
6. Uzupełnienie spoin zaprawą trasową w kolorze i fakturze zbliżonej do oryginału.
7. Uzupełnienie drobnych ubytków czy przetarć na płytkach farbami do ceramiki.
8. Zabezpieczenie środkiem impregnującym.

SRODKI I PREPARATY:

- żywice epoksydowe dwuskładnikowe (Epidian) lub podobne
- farby retuszarskie (Kreul, Ferrario, Maimeri, Renesans) lub podobne
- KSE Remmers lub podobne
- NVL 300 Tubag lub podobne
- TWM Optolith lub podobne

VII. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. 1. Rymanów, Kościół Parafialny p.w. Św. Wawrzyńca, posadzka ceramiczna w kaplicy wschodniej, widok ogólny. Stan przed konserwacją. Fot. Grzegorz Polasz, Grudzień 2024.

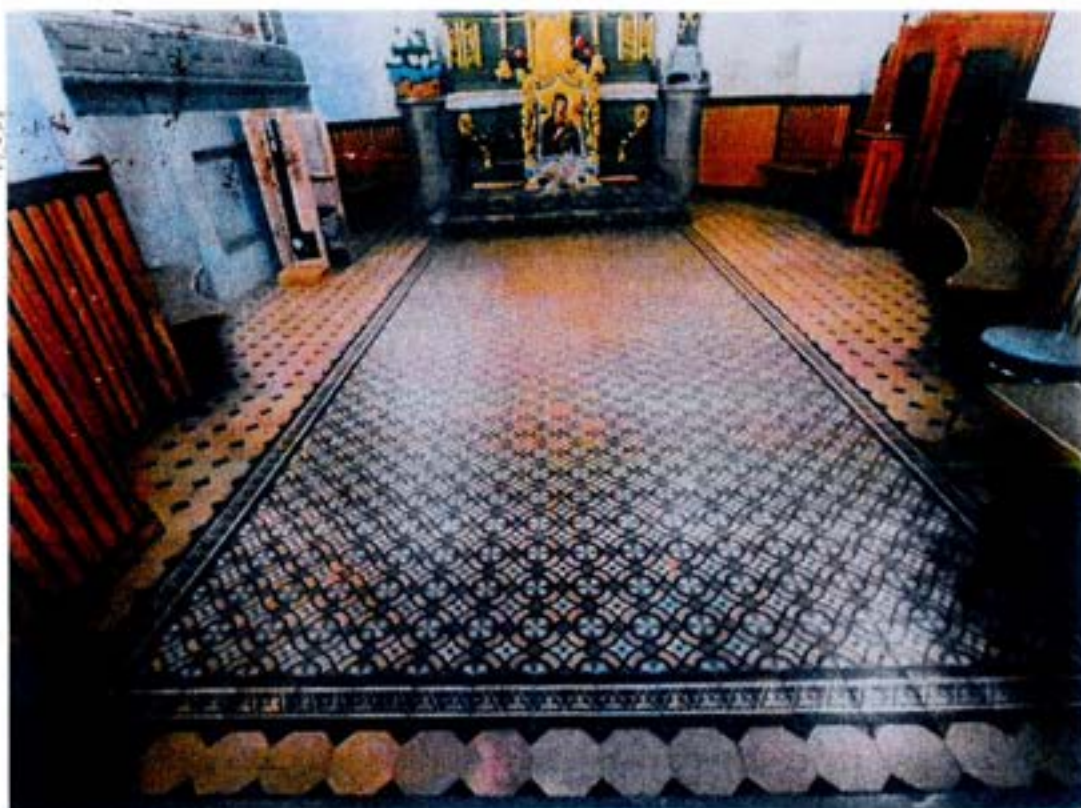
Fot. 2 Rymanów, Kościół Parafialny p.w. Św. Wawrzyńca, posadzka ceramiczna w kaplicy wschodniej. Widoczne uzupełnienie ośmiobocznymi płytkami. Stan przed konserwacją. Fot. Grzegorz Polasz, Grudzień 2024

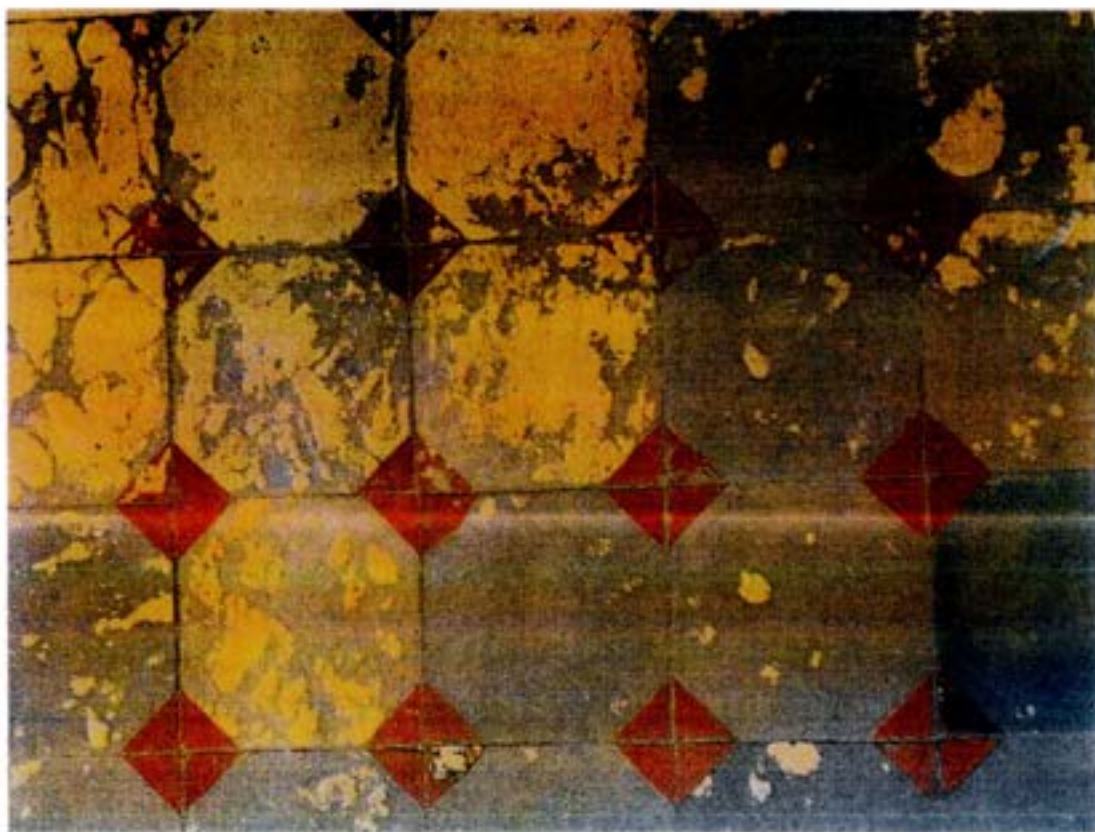
Fot.3. Rymanów, Kościół Parafialny p.w. Św. Wawrzyńca, posadzka ceramiczna w kaplicy wschodniej, widok ogólny. Stan przed konserwacją. Fot. Grzegorz Polasz, Grudzień 2024.

Fot.4. Rymanów, Kościół Parafialny p.w. Św. Wawrzyńca, posadzka ceramiczna w kaplicy wschodniej. Widoczne uzupełnienie ośmiobocznymi płytkami. Stan przed konserwacją. Fot. Grzegorz Polasz, Grudzień 2024

Fot.5. Rymanów, Kościół Parafialny p.w Św. Wawrzyńca, posadzka ceramiczna w kaplicy zachodniej, widok ogólny. Stan przed konserwacją. Fot. Grzegorz Polasz, Grudzień 2024

Fot.5. Rymanów, Kościół Parafialny p.w Św. Wawrzyńca, posadzka ceramiczna w kaplicy zachodniej. Stan zachowania posadzki w miejscach narażonych na duży ruch pieszcy. Fot. Grzegorz Polasz, Grudzień 2024

DECYZJA

Na podstawie art. 3 pkt. 6 i 7, art. 6 ust. 1 pkt 2 lit. a, art. 7 pkt 1, art. 91 ust. 4, art. 89 pkt 2, art. 92 ust. 6, art. 93 ust. 1 oraz art. 36 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (j. t. Dz. U. z 2024 r., poz. 1292), Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 roku w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (j.t. Dz. U. z 2021 r., poz. 81) oraz Upoważnienia Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 01.10.2015 roku, a także art. 104 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 roku kodeks postępowania administracyjnego (j. t. Dz. U. z 2024 r. poz. 572), po rozpatrzeniu wniosku Parafii Rzymskokatolickiej pw. Św. Wawrzyńca w Rymanowie o wydanie pozwolenia na przeprowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy posadzce w bocznych kaplicach przy kościele parafialnym w Rymanowie

pozwalam

Parafii Rzymskokatolickiej pw. Św. Wawrzyńca w Rymanowie na przeprowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy posadzce w bocznych kaplicach przy kościele parafialnym w Rymanowie, w następującym zakresie:

- oczyszczenie posadzki,
- usunięcie wtórnych płytek, niepowtarzających oryginalnego wzoru oraz uzupełnienie powstałych ubytków płytkami dorobionymi na wzór oryginału,
- usunięcie wadliwych i ruchomych spoin oraz wtórnych cementowych uzupełnień,
- usunięcie pojedynczych, najbardziej zdeintegrowanych i popękanych płytek oraz uzupełnienie powstałych ubytków płytkami dorobionymi na wzór,
- kitowanie drobnych ubytków płytek,
- uzupełnienie spoin zaprawą trasową w kolorze i fakturze zbliżonej do oryginału,
- uzupełnienie drobnych ubytków czy przetarć na płytkach farbami do ceramiki,
- zabezpieczenie środkiem impregnującym.

Przy spełnieniu następujących warunków:

1. kierowania albo samodzielnego wykonywania wyżej wymienionych prac przez osobę spełniającą wymogi art. 37a ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
2. przekazania przez Wnioskodawcę – najpóźniej 14 dni przed rozpoczęciem prac (w trakcie prac 14 dni przed dokonaniem zmiany) – do WUOZ Delegatury w Krośnie:
  - a. danych dotyczących osoby wymienionej w pkt 1 (imię, nazwisko, adres),
  - b. dokumentów potwierdzających spełnianie określonych wyżej wymagań,
  - c. oświadczenia o przyjęciu przez tę osobę obowiązku kierowania tymi pracami albo samodzielnego ich wykonywania.

Niespełnienie powyższych warunków będzie skutkowało nieważnością decyzji - pozwolenia oraz ewentualnym nałożeniem kary określonej w art. 107d ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Prace określone w niniejszym pozwoleniu wykonywane będą zgodnie programem prac zawartym w opracowaniu pn.: „Program prac konserwatorskich. Konserwacja posadzki w kaplicach bocznych w kościele p.w. św. Wawrzyńca w Rymanowie”, autorstwa konserwatora dzieł sztuki mgr Katarzyny Kasperkowicz, stanowiącym załącznik do niniejszej decyzji.

Postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia może zostać wznowione, a następnie pozwolenie może zostać cofnięte lub zmienione na podstawie art. 47 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Niniejsze pozwolenie jest ważne do 31 grudnia 2027 roku.

Inwestora zobowiązuje się do przestrzegania warunków zawartych w cytowanym wyżej rozporządzeniu MKiDN (§ 12 ust. 2 pkt 1-6):

1. zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o terminie rozpoczęcia i zakończenia wskazanych w pozwoleniu prac lub badań;
2. zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o terminie podjęcia określonych czynności związanych z wydanym pozwoleniem, przynajmniej 3 dni przed rozpoczęciem tych czynności;
3. niezwłocznego zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia wskazanych w pozwoleniu prac albo badań;

4. prowadzenia dokumentacji przebiegu wskazanych w pozwoleniu prac albo badań oraz opracowania wyników tych badań, w sposób umożliwiający jednoznaczną identyfikację i dokładną lokalizację przestrzenną wszystkich czynności, użytych materiałów oraz dokonanych odkryć, i przekazania jej wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie 3 miesięcy od dnia zakończenia tych prac lub badań;
5. opracowania sposobu postępowania z zabytkiem po zakończeniu wskazanych w pozwoleniu prac albo badań i przekazania tego opracowania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie 3 miesięcy od dnia zakończenia tych prac lub badań;
6. podjęcia innych działań, które zapobiegają uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku.

UZASADNIENIE

Kościół parafialny w Rymanowie stanowi cenny przykład późnobarokowej architektury sakralnej. Świątynię wzniesiono w miejscu gotyckiej, według projektu Antoniego Stroińskiego, w latach 1779-1781. Kościół założono na planie krzyża łacińskiego; prostokątna, trójprzęsłowa nawa, nieco szersza od prezbiterium, ma dostawione po bokach dwie symetryczne kaplice, zaś na osi fasady wieżę. Kaplice – wewnątrz owalne, z zewnątrz pięcioboczne – tworzą ramiona transeptu.

Określony w sentencji niniejszej decyzji zakres prac dotyczy posadzki we wnętrzu dwóch wyżej wymienionych kaplic bocznych. Ceramiczna posadzka szklwiwna, ułożona jest we wzór dywanowy i pochodzi zapewne z końca XIX wieku. Obecny jej stan zachowania wymusza podjęcie prac konserwatorskich. Na powierzchni płytek widoczne są przetarcia oraz zabrudzenia skonsolidowane ze szklwieniem ceramiki. Część płytek posiada pęknięcia i ubytki, natomiast w kaplicy wschodniej w sąsiedztwie ambony widoczne jest wtórne uzupełnienie płytkami o innym wymiarze oraz odmiennym sposobie zdobienia. Przedłożony przez Inwestora *Program prac...* precyzuje planowane do zrealizowania prace, których głównym celem jest odnowienie posadzki, przy pełnym wyeksponowaniu i poszanowaniu substancji zabytkowej.

Biorąc powyższe pod uwagę zdecydowano, jak na wstępie.

Przywołanie art. 3 pkt 6 i 7 ustawy o ochronie zabytków... definiuje rodzaj wykonywanych działań przy zabytku. Art. 6 ust. 1 pkt 2 lit. a, art. 7 pkt 1 tejże ustawy określa zakres przedmiotowy ochrony konserwatorskiej. Art. 36 ust. 1 pkt 1 w/w ustawy powołano, gdyż pozwolenie dotyczy prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków decyzją **A-4 z 15.11.1948 roku**. Powołanie przepisów art. 89 pkt 2, 91 ust. 4, art. 92 ust. 6, art. 93 ust. 1 tejże ustawy znajduje podstawę w zakresie właściwości miejscowej, rzeczowej i instancyjnej Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do rozpoznania niniejszej sprawy, który uprawnienia swoje przekazał na podstawie Upoważnienia z 01.10.2015 roku. Przepis rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich... przytoczono, gdyż rozporządzenie to określa tryb i sposób wydawania pozwoleń, w tym szczegółowe wymagania, jakim powinien odpowiadać wniosek i pozwolenie na prowadzenie prac przy zabytku wpisanym do rejestru. Art. 104 kpa powołano, gdyż decyzja załatwia przedmiotową sprawę.

Niniejsze pozwolenie nie zwalnia inwestora z obowiązku uzyskania przewidzianych przepisami prawa innych uzgodnień i pozwoleń.

Od niniejszej decyzji przysługuje Stronom – na podstawie art. 127 § 1 i art. 129 § 1 i 2 Kpa – za pośrednictwem WUOZ Delegatury w Krośnie – odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie w terminie 14 dni od daty jej doręczenia.

Zgodnie z art. 127a § 1 kpa w trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania Strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Zgodnie z art. 127a § 2 z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna.

Załącznik:

„Program prac konserwatorskich. Konserwacja posadzki w kaplicach bocznych w kościele p.w. św. Wawrzyńca w Rymanowie”, oprac. K. Kasperkowicz, Krosno 2024.

Z upoważnienia
Podkarpackiego
Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
Krzysztof Jabrat
GŁÓWNY SPECJALISTA - DELEGATURA WOJEWÓDZKIEGO
URZĘDU OCHRONY ZABYTKÓW W KROŚNIU

Otrzymuje:

1. Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Wawrzyńca w Rymanowie, ul. Wola 5, 38-480 Rymanów.

Do wiadomości:

1. A/a x 2 – Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków z siedzibą w Przemyśle, Delegatura w Krośnie, ul. Bieszczadzka 1c, 38-400 Krosno.